

เชื้อราในช่องคลอด

อาจารย์แพทย์หญิงเจนจิต ฉายะจินดา
หน่วยโรคติดเชื้อทางนรีเวชและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สตรี
ภาควิชาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา
Faculty of Medicine Siriraj Hospital
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

เมื่อมีอาการคันหรือมีตกขาวปริมาณมาก สตรีมักจะนึกถึงการติดเชื้อราในช่องคลอดเป็นสาเหตุแรกๆ ทำให้ไปหาซื้อยามาใช้เอง ใช้ครบบ้างไม่ครบบ้างจนเกิดเป็นปัญหาเรื้อรังขึ้นมา อันที่จริงแล้วอาการคันและตกขาวเกิดได้จากหลายสาเหตุทั้งจากการติดเชื้อรา แบคทีเรีย หรือ ไวรัส หรือแม้กระทั่งไม่เกี่ยวกับการติดเชื้อเลย เช่น การตกขาวปกติร่วมกับความเป็นกรดของช่องคลอด สิ่งแปลกปลอมที่ตกค้างในช่องคลอด เป็นต้น ดังนั้น ก่อนที่จะซื้อยามาใช้เอง ควรได้รับการประเมินจากสูติ-นรีแพทย์ก่อน โดยเฉพาะในการเป็นครั้งแรก

ช่องทางของอวัยวะสืบพันธุ์เพศหญิงเป็นบริเวณที่เหมาะสมสำหรับการดำรงชีพของเชื้อราและเชื้อแบคทีเรียอื่นๆบางชนิด การพบเชื้อดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าสตรีรายนั้นเป็นโรค พบมากถึงร้อยละ 41 ของสตรีจะมีเชื้อราในช่องคลอดโดยไม่มีอาการ ทั้งนี้ขึ้นกับ อายุ เศรษฐฐานะ ภูมิภาคที่อยู่อาศัย เชื้อราชนิดที่สัมพันธ์กับการเกิดอาการช่องคลอดอักเสบจากเชื้อราส่วนใหญ่คือ เชื้อ *Candida albicans* เพราะเป็นเชื้อที่สามารถยึดติดกับเซลล์เยื่อช่องคลอดได้ดี นอกจากนี้เชื้อ *Candida* ยังสามารถอยู่ในระบบทางเดินอาหารได้โดยไม่ก่ออาการอีกด้วย โดยสามารถตรวจพบเชื้อรานี้ในอุจจาระของประชากรร้อยละ 65

Candida albicans เป็นเชื้อรา ที่เมื่อย้อมสีแกรมจะติดสีน้ำเงิน ปรากฏให้เห็นเป็นสองรูปแบบคือ ยีสต์และสายยาว สามารถเจริญเติบโตได้ทั้งบนพื้นผิวและในสารคัดหลั่งของร่างกาย โดยเมื่อมองผ่านกล้องจุลทรรศน์จะเห็นเป็นรูปแบบยีสต์ที่มีการแตกหน่อ จำนวนมาก ขณะที่เจริญแทรกเข้าไปในเนื้อเยื่อจะมีการเปลี่ยนรูปร่างเป็น เส้นใยที่มีและไม่มีผนังกัน

ใครบ้างที่มีความเสี่ยงต่อภาวะเชื้อราในช่องคลอด

การอักเสบในช่องคลอดจากเชื้อราพบได้น้อยในเด็กหญิงก่อนมีวัยประจำเดือน และสตรีวัยหมดประจำเดือน ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนคือ ปริมาณไกลโคเจนในสารน้ำในช่องคลอดและความชื้น ดังนั้นภาวะนี้จึงพบได้มากในสตรีตั้งครรภ์และสตรีที่อยู่ในภูมิประเทศที่อากาศร้อนและมีความชื้นสูง ผู้ที่ได้รับยาปฏิชีวนะต่อเนื่องเป็นเวลานาน นอกจากนี้ยังพบบ่อยในผู้ที่มีการทำหน้าที่ของ T-cell เสื่อมลง ได้แก่ โรคเบาหวานที่คุมได้ไม่ดี ผู้ที่ต้องรับยาสเตียรอยด์ต่อเนื่องเป็นเวลานาน หรือผู้ที่ติดเชื้อไวรัสภูมิคุ้มกันบกพร่อง ทำให้การกำจัดหรือการลดจำนวนของเชื้อราได้ช้าลง

อาการและอาการแสดงของภาวะเชื้อราในช่องคลอด

อาการแสดงที่เด่นชัดที่สุดคือ อาการคัน ซึ่งมักจะคันค่อนข้างมาก อาการมักจะดีขึ้นเมื่อมีประจำเดือนเชื่อว่าเกิดจากความแตกต่างของเลือดประจำเดือน โดยอาการคันจะครอบคลุมบริเวณผิวยับด้วย หากคันเฉพาะบริเวณแคมใหญ่ควรคิดถึงการติดเชื้อราที่ผิวหนัง หรือ การติดเชื้อบางชนิด หากคันทั้งที่ในช่องคลอดและผิวยับอาจเกิดจากเชื้อ *T.vaginalis*, Human papilloma virus โดยควรได้รับการตรวจแยกโรคที่สถานพยาบาล อาการเจ็บเวลามีเพศสัมพันธ์หรือแสบเมื่อปัสสาวะโดนบริเวณอวัยวะก็สามารถพบได้บ่อย สำหรับอาการตกขาวจะไม่ชัดเจนในบางรายโดยหากมีตกขาวผู้ป่วยมักจะมีอาการคันนำมาก่อน

การวินิจฉัยภาวะเชื้อราในช่องคลอด

การวินิจฉัยจะทำเมื่อผู้ป่วยมีอาการและอาการแสดงของช่องคลอดอักเสบร่วมกับผลการตรวจข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้

1) ตรวจตกขาว Wet smear (saline, 10% KOH) หรือ Gram stain พบ yeast, hyphae, หรือ pseudohyphae

2) เพาะเชื้อหรือการตรวจอื่นแล้วพบยีสต์ชนิดใดชนิดหนึ่ง

โดยการตรวจเหล่านี้จำเป็นต้องทำโดยบุคลากรที่มีความชำนาญ สำหรับการเป็นครั้งหลังๆ ผู้ป่วยอาจลองซื้อยามาใช้เองได้ แต่จะต้องใช้อย่างถูกวิธีและครบตามจำนวน

การรักษาภาวะเชื้อราในช่องคลอด

1) ยาเฉพาะที่ได้แก่ ยาทา หรือ ยาเหน็บ ยากลุ่มนี้ทั้งครีมและยาเหน็บเป็น Oil-based ควรระวังเมื่อใช้ร่วมกับ Latex condom ยาทาเฉพาะที่อาจทำให้มีการระคายเคืองหรือแสบร้อนได้แต่จะไม่ทำให้แพ้ทั้งร่างกาย

2) ยารับประทาน อาจทำให้มีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง หรือปวดศีรษะได้ สำหรับยารับประทานกลุ่ม Azole พบมีรายงานทำให้เอนไซม์ตับสูงขึ้น ภาวะข้างเคียงจะพบมากขึ้นหากใช้ยากลุ่มนี้ร่วมกับยาบางชนิด เช่น Astemizole, Calcium channel antagonists, Cisapride, Cyclosporine A, Oral hypoglycemic agents, Phenytoin, Protease inhibitors, Tacrolimus, Terfenadine, Theophylline, Trimetrexate, Rifampin, และ Warfain

สามิต้องรักษาด้วยหรือไม่

ภาวะนี้ไม่ใช่โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ จึงยังไม่มีข้อสรุปให้รักษาในทุกราย หากคู่นอนมีอาการก็ควรที่จะรักษาร่วมกันไปด้วย

กรณีที่ต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ

- 1) อาการไม่ดีขึ้นหรือ กลับเป็นซ้ำในสองเดือนหลังการรักษา
- 2) การมีอาการอย่างน้อย 4 ครั้งใน 1 ปี พบได้ในน้อยกว่าร้อยละ 5 ของสตรีทั่วไป
- 3) อาการรุนแรง คือ อวัยวะเพศบวมแดงมาก มีผิวเป็นขุย จนถึงอาจมีรอยแตกของผิวหนัง กลุ่มนี้มักจะตอบสนองต่อยาระยะสั้นทั้งรูป รับประทานหรือทายาเฉพาะที่ระยะสั้นได้ไม่ดี
- 4) ตั้งครรภ์
- 5) ผู้ที่มีการทำหน้าที่ของ T-cell เสื่อมลง ได้แก่ โรคเบาหวานที่คุมได้ไม่ดี ผู้ที่ต้องรับยาสเตียรอยด์ต่อเนื่องเป็นเวลานาน หรือผู้ที่ติดเชื้อไวรัสภูมิคุ้มกันบกพร่อง

หากท่านมีภาวะใดภาวะหนึ่งข้างต้น **ไม่ควรนิ่งนอนใจ** ควรมารับการตรวจวินิจฉัย และดูแลจากแพทย์